

något, som äfven den enfaldigaste sinne får tag uti. Men hvilka omsorger har det icke fordrats att göra det, hon gifver, till hvad det är. Skolor och koncilier, teser och påfvebullor, kardinalshattar och prostetitlar – sådant och mycket mera har teologin kräft såsom gifvandets basis. Men de skulle alla vara ett tomt skal, lätt som agnen för vinden, både teserna och bullorna, hattarne och prostarne, om det behöriga innehållet ingenstädes kunde tagas. Tagandet är här derföre det väsendtliga. Må det då vara lärarens synnerliga omsorg. Och då gifvandet kostat och kostar så mycken möda, så är det billigt, att församlingen såsom den manstarkare isynnerhet låter detta vara sig angeläget. 10

Staten är likväl stor och ädelmodig. Vill staten derföre gifva en färaheder från 3 till 4 tusen Rubel verkligt Silfver, så må magasinsförvaltarna få beräkna musfrat äfven af den andliga tionden. Men då det icke kan bestridas, att Paulus var en tältsömmare, så må äfven nutidens klerus få föda sig med sina händers verk och egenhändigt uppbära qvicktionden, såsom den mest lefvande bild af det andliga gifvandet och tagandet.

20

43 HR GT. FÖR RONEBERG.

Saima n:o 7 19. II 1846

Om vi ännu återkomma till Hr Gt.s' i Morgonbladet uppsats, föranledd af Saimas kritik öfver Kung Fjalar, så sker det af god vilja att icke låta ett i sig sjelft lärorikt ämne för diskussion falla. Tillfället är sållsynt och bör begagnas, äfven om Hr Gt:s invändningar icke skulle gifva anledning till någon upplysande skriftvexling.

I Saimas anmärkningar till Runebergs egen förklaring angående Kung Fjalar anser Hr Gt. oss hafva begått en dubbel inadvartens, då vi i Rbgs förklaring sökt uppvisa en falsk föreställning om familjens förhållande till staten. 30

Vårt förnämsta fel synes enl. Hr Gt's mening bestå i underkännandet af den skilnad, hvilken Rbg. gör mellan familj och stat, och hvilken enligt Hr Gt. är fullkomligen berättigad.

Denne säger ungefär: en otadlig familjemedlem är ofta i sitt offentliga lif tadelvärd; och äfven de mest framstående husliga dygder anses för jemnförelsevis ringa i förhållande till den offentliga mannens gagnande verksamhet för fäderneslandet och menskligheten. På denna grund bör i hans tanke familjen kunna anses för det lägre samhället i förhållande till staten såsom det högre. Och att Rbg sålunda betecknat detta förhållande det förklarar nu Hr Gt. vara i sin ordning. Vi hafva således orätt. 40

Att staten lika mycket är till för familjen, som denna för staten, den saken bestrides knappt i vår tid. Sålunda kan intetdera af dessa samhällen kallas för det lägre eller högre. Men väl må man medgifva, att den sedlighet, hvilken i ett folks sed och lag är utvecklade, uti familjen ännu är endast i sitt frö, framträder här i form af känsla, icke såsom sed vorden öfvertygelse. Så till vida hafva vi intet haft att anmärka mot nyss anförda benämningar. Hvad vi deremot i Runebergs uppfattning af deras inbördes förhållande tadlat, är dennes åsigt, att familjens rätt öfverhufvud bör uppoffras för statens, och att den, som bryter familjebandet, för att gagna statsförbundet, förtjenar belöning icke straff. 50

Detta yrkande hafva vi funnit i Rbgs förklaring öfver hans dikt. Ty endast sålunda kan, hvad han i densamma anfört, syfta att bevisa, det en kollision mellan familjens rätt och statens vore ett otenligt motiv för den dramatiska dikten; och det är ur denna synpunkt han benämnt familjens »intresse» för det lägre emot statens och anser dess uppoffrande förtjena »tack,» belöning. H. Gt. menar väl, att vi skulle (med eller utan afsigt) förbisett de hithörande orden: »så att hennes eget hjerta *närmast* drabbas af detta offer.» Vi hafva enkelt lemnat dem utan afseende, emedan världshistorien icke utgöres af uppsåt och känslor, utan af handlingar, och derföre äfven handlingen, icke individens hjertelag straffas eller belönas i handlingens följder. Familjens rätt, dess intressen, äro icke blott individens. Då denne uppoffrar dem, offerar han icke blott sina egna känslor och begär, utan han bryter mot en bestående ordning, mot samhällets allmänna och andra individers rätt. Barnamörderskan, som vill befria samhället från en i brist och brott uppfödd medlem, och derföre gör våld på moderskärleken, kan icke af gudomlig och mensklig rättvisa vänta belöning. När Fjalar låter dränka sin dotter, offerar han icke blott sin faderskärlek och vinner rätt till tack; han begär barnamord och bryter ett af samhällets heligaste band. Till och med ordet »närmast» är derföre en af Runeberg illa vald inskränkning.

Hr Gt. behagar väl anse »den bittra, den djupt smärtande känsla, som följer uppoffringen» för en »tillräcklig hämnd,» som »gör allt vidare tillskott af yttre straff obehöfligt.» Skada blott, att hvarken samhället eller historien delar Hr Gt's tycke. Det förra har en kriminallag; och i den sednare kan en handling icke göras om, utan dess följder drabba både skyldig och oskyldig. Det är obehöfligt Hr Gt.; men det kan icke hjälpas, att nu en gång menskligt samhälle och världshistorie finnas.

Den toma och från saken gående diskussion, Hr Gt. i detta hänseende förer, har förledt honom till en annan nog tanklös anmärkning. Han menar: om familj och stat icke äro lägre eller högre samhällen, så kan man icke heller tala om lägre och ädlare begär och passioner hos menniskan. En passionerad kärlek till fäderneslandet är honom lika ädel och lika oädel som en passionerad kärlek för bränvin. Med klyftiga bevis för den saken plågar han sin hjerna och uttömmar språkets förråd på klingande ord. Vi hafva väl icke ens benämnt den djuriska, sinnliga driften för lägre, än åtrån till vetande och sanning. Endast den förra stegrad till passion hafva vi ansett för låg och osedlig. Men Hr Gt. lärer ega en »spekulativ synpunkt,» ur hvilken han ser sakerna med andra ögon.

Och det resultat, hvartill han genom »sin» spekulation i Morgonbladsspaltarna vill komma, är det, att Fjalars stolta egoism var orsaken till hans fall. Runeberg hade yttrat, att hela dikten endast framställer Fjalars trotsande på egen kraft, emot gudar och menniskor, och straffet för detta trots. Vi yttrade härtil, att ett sådant tomt trotsande utestänger personen från allt högre deltagande hos åskådaren och gör dikten oskön; att deremot Fjalars afsigt att främja frid och god sed, hvari han äfven lyckas, samt att inom sin familj förekomma brottet, ehuru han häri misslyckas, ger hans sträfvanden ett högre intresse och gör hans brott och straff till momenter i ett helt folks öden. En sälle, som af tomt öfvermod slår ihjel sitt barn, är en fästnings eller dårhus kandidat af lumpnaste art. Men en regent, som af omsorg för sitt rikets bästa t. ex. låter döda en brottslig son, – och historien saknar icke exempel af sådan art – hans öde är sannt tragiskt; ty det framställer en

kollision mellan rätt och orätt, mellan tvenne lika berättigade sedliga institutioner, i hvars lösning individen går under – af mensklig svaghet visserligen, men af en svaghet, som är mensklighetens allmänna lott.

Att en sådan kollision icke »bör» finnas, att den är skenbar, detta hafva vi medgifvit. Fjalar t. ex. hade bort uppfostra sina barn till lycka och sed, på samma gång han härtill förde sitt folk. Den regent, som ser sig tvungen att lemna land och rike åt en oduglig efterträdare, hade bort uppfostra denne till insigt och ädel vilja. Den förre låter sin pathos föra sig att afhugga knuten i stället för att lösa den; den sednare har t. ex. under omsorgen för statens bästa försummat sonens uppfostran och ådragit sig skuld. Hvem nekar här, att båda felat, felat af oförmåga att fylla det rättas mått på den plats, der försynen ställt dem. Hr Gt:s omsorg att bevisa detta, är således åter ett fäktande i luften. Men Hr Gt., som redan betager samhället dess rätt att straffa brottet, förbjuder handlingen att ega några brottslingen drabbande följder, så snart denne gör våld på sin känsla vid brottets begående, han dekretarar såsom ett litet bihang härtill, att »bristande insigt» i rätt och orätt ger privilegium på strafflöshet, om brottet begås »i harmlös enfald, med ett godt samvetes upprigtiga mening.» Kanske är det honom känt, att äfven borgerlig lag anser en sådan harmlös enfald för mildrande omständighet. Men hvad inflytande den utöfvar på handlingens historiska följder öfverhufvud, lärer han icke hafva sig så noga bekant. Det händer, att dessa af ingen mensklig makt kunna afvändas från att drabba till och med den brottsliga. Ignorantia juris nocet, är en sats, som gäller äfven utom civil och kriminallagens område. Menniskan säges hafva förnuft; och hon är skyldig, om hon icke gör hvad rätt och förnuftigt är. Det fordras Hr Gt:s jollrande sinne, för att här begära unnantag till den »harmlösa enfaldens» förmån, i händelse denna icke är oförvålladt vansinne. Att sålunda rätt och orätt blifva sak samma, inser hvarje tänkande människa.

Men om individen sjelf har ansvaret för sina gerningar, så följer deraf icke, att hvarje brott och straff ger ämne för en skön dikt. Icke heller kan deraf den slutsats dragas, att Fjalars trots mot Gudarne och den näpst, desse tilldela honom, ger Runebergs dikt dess skönhet. Endast hågen att trotsa och vara herre skulle göra Fjalar till en narr. Menar Gt. åter, att hvarje innehåll i hans handling gör denna till ett värdigt föremål för dikten, att skalden hade kunnat låta sin hjelte gudarne till trots t. ex. med svärdet i hand taga smörgåsen af Sjolf och till straff derföre under ångrens tårar storkna vid dess sväljande – så är hans eminenta menande, med förlof, narraktigt. – Med ett ord: att skulden för brottet är den handlande personens egen, det behöfde icke bevis. Men att icke Fjalars ställning, hans egenskap af ett folks beherrskare, hans öfvertygelse, att han antingen måste qväfva sin faderskärlek eller upphöra att vara skapare af lycka och sed för sitt folk, gör framställningen af hans skuld och straff till en skön dikt – detta har Hr Gt. helt och hållet glömt att bevisa. Hade han härtill fogat ett bevis, att handlingens objektiva art är likgiltig, samt att hvilket brottsligt företag som helst, då det följes af straff ånger och beslut till bättring är föremål för dikten, och att isynnerhet ett sådant innehåll är dramatiskt, så hade han rättfördigat sitt åtagande, att försvara Runebergs yttrade åsigt.

Hr Gt:s goda ifver, den värma och behag, hvarmed han uttrycker sin tankar, vilja vi göra all rättvisa, endast att dessa tankar ännu synas oklara och af den goda ifvern förvandlade till hvarjehanda välmenande önsknigar, hvilka icke blott gå bortom den sak, hvarom fråga är, utan

äfvén lemna långt bakom sig både all historie och estetik.

44 PUBLIKEN OCH TIDNINGARNE.

Saima n:o 8 26.II 1846

10 Sedan Saima hunnit till ungefär samma prenumerantantal, som under förflutna året, är det oss en glädje att anmäla detta förhållande för H:fors Tidningar, hvilka på prenumerantssiffran grundat sin vackra förhoppning, att sjelfve vara, hvad en Tidning bör vara för den läsande publiken i detta land. Utan vår försäkran lärer hvar och en läsare vara öfvertygad, att vår glädje är egennyttig. Men vi försäkra dock dertill, att förhållandet lika mycket gläder oss såsom ett bevis, att allmänheten icke afskyr en allvarligare läsning. Vi kunna nemligen endast åt denna omständighet tillskrifva, att vårt blad, ehuru saknande både nyheter och annonser, lyckats vinna en större spridning, än de Tidningar, som ega nämnde förmoner. Ett ytterligare bevis härpå se vi i tillvexten af insända artiklar för vårt blad, af artiklar nemligen både för sitt 20 fosterländska innehåll och sättet att behandla detta värda att offentliggöras. I den underlägsna debit, Helsingfors Tidningar utom hufvudstaden vunnit, ehuru de både uti annonser och nyheter ega en stående kurant artikel, borde nu samma blad finna ett bevis, att tanklöst pjoller bland den läsande allmänheten i Finland finner färre amatörer, än allvarliga tankar och ord. Vi skulle påminna om den inbiliska narraktigheten uti att yttra en motsatt tanke om denna allmänhet; men vi befara, att vår värda kollega är ur stånd att genom någon förklaring öfver ämnet komma till insigt deri. H:fors Tidningar skola säkert äfvén vid detta års slut försäkra, att allmänheten ännu icke är vuxen en sådan 30 offentlighet, som Saima vill hafva den. Vi skola då såom nu svara, att, om så är, felet icke ligger i allmänhetens oförmåga att omfatta de ädlaste, allvarligaste sträfvanden, utan i vår origtiga uppfattning af dessas art eller oförmåga att som sig bör uttala dem. Tills vidare torde vi få anse den fortfarande ynnest, allmänheten visat vårt blad, för ett bevis, att den gillar bladets sträfvanden och öfverser med dess brister.

45 BJÖRNEN FINNARNES GUD.

40 *Saima n:o 8 och 9 26.II och 5.III 1846*

I.

Uti en anmälan af Joukahainen, andra häftet, tillerkände vi en uppsats om »Finska folket sådant det skildras i Kalevala» icke det värde, samma uppsats kanske i andras ögon eger. Vi fästade ingen uppmärksamhet vid afhandlingens ofullständighet, då dess innehåll jemföres med den omfattande rubriken. Men vi sökte i ett par exempel visa, att Förf. utan allvarigare egen undersökning hängifvit sig åt en tom schematism; i följd hvaraf hans påståenden äro föga bevisande, och 50 afhandlingen öfverhufvud icke tillfredsställer läsaren.

Vår kritik har icke behagat. Den delar häri all kritiks vanliga öde. Ty ehuru ringa anspråk en författare än försäkras sig hysa, så förhåller sig härmed oftast som med en skral hustrus jeremiader öfver hennes mans olater. Hon önskar i hvar och en finna en tålig åhörare af klagovisan; men vill någon välvilligt hjälpa henne med att lasta mannen, så är hon